

Întruparea lui Hristos și îndumnezeirea omului la Părinții Capadocieni

Marius TELEA *

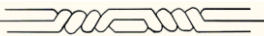
Abstract: *The incarnation of Christ and man's deification, according to the Cappadocian Fathers.* Emphasizing the fact that the human nature was of one essence with God's Word, the Cappadocian Fathers stressed the cured character of God's restoration. It is in fact a kind of return to the existential health status, which was the natural status of man creation.

The power of Christ's redemption work goes further all around the world by people participation to the human nature which is assumed, made of one substance, resurrected and blessed by God's Word.

As far as the individual restoration process is concerned, the Cappadocian Fathers insisted on the sacramental life beginning with the Holy Baptism considered to be the Resurrection Bath and through which we acquire affiliation and restoration in Christ communion.

Keywords: Cappadocian Fathers, God's restoration, Christ's redemption, sacramental life.

* PhD, Associate Professor, Faculty of Orthodox Theology at "1 Decembrie 1918" University, Alba Iulia, Romania

A afirma că Dumnezeu S-a făcut om, și că omenitatea Lui posedă caracteristicile proprii firii omenești, înseamnă a spune că Întruparea este un eveniment cosmic. Omul a fost creat ca stăpân al cosmosului și a fost chemat de Creator să tragă întreaga creație spre Dumnezeu. Nereușita lui de a face aceasta a fost o catastrofă cosmică ce putea fi îndreptată doar de Creatorul însuși¹.

Mai mult, faptul Întrupării presupune că acea legătură dintre Dumnezeu și om, exprimată în conceptul biblic de „*chip*” și „*asemănare*”, este indestructibilă. Restaurarea creației înfăptuită de Mântuitorul Hristos este „*o nouă creație*”, dar ea nu instaurează o nouă structură, în ceea ce-l privește pe om, ci îl reasează în slava sa dumnezeiască inițială între fapte. Întruparea afirmă că omul este cu adevărat om atunci când el participă la viața lui Dumnezeu. De asemenea, ea afirmă că omul nu este autonom - atât în relația sa cu Dumnezeu, cât și în relația cu lumea - și că adevărata viață umană nu poate fi niciodată „*profană*”. În Iisus Hristos, Dumnezeu și omul sunt una. Prin urmare, Dumnezeu devine accesibil nu prin coplășirea sau eliminarea a ceea ce este omenesc, ci prin realizarea și manifestarea omenității în forma ei cea mai autentică și pură².

Întruparea Cuvântului a adus și refacerea și înnoirea ontologică a întregii firii și creații prezentă în om, în Adam, dar și în Iisus Hristos prin firea umană asumată, căci ceea ce se întâmplă în firea umană a lui Hristos se răsfrânge atât asupra tuturor inșilor umani, cât și asupra creației înseși. Prin umanitatea îndumnezeită a lui Hristos avem cel mai înalt grad de prezență a Cuvântului lui Dumnezeu în fapte. Rațiunile divine ale lucrurilor își redescoperă sensurile lor adânci omului înnoit prin întruparea Rațiunii supreme, Logosul³.

Sfântul Vasile cel Mare arată că deși omul era decăzut din starea harică în care fusese creat, Dumnezeu n-a încetat nici o

¹ John Meyendorff, *Teologia bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, traducere din limba engleză de Alexandru I. Stan, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996, p. 203-204.

² *Ibidem*

³ Ioan Mircea, *Îndumnezeirea credinciosului. Mărturii biblice, patristice și cultice ortodoxe*, în „Ortodoxia”, anul XXXVIII, 1975, nr. 2 (aprilie-iunie), p. 323.

clipă să-l iubească, să-i poarte de grijă⁴ și să vrea să-l readucă la starea din care a căzut, realizând astfel planul făcut pentru el. Omul, deși nu era iremediabil pierdut⁵, în starea în care se afla era neputincios să împlinească singur chemarea lui Dumnezeu. Era nevoie de cineva, care nefiind supus păcatului, să se aducă jertfă în numele lui și pentru el⁶, iar acest cineva nu putea fi altul decât o Ființă divină făcută om dar și un om părtaș la firea divină, care să poată ridica pe omul căzut în noianul păcatelor, la dreapta Tatălui⁷.

În vederea înomenirii Sale și a însușirii cu succes a urmărilor jertfei Sale de către om, omenirea a fost supusă unei îndelungate pregătiri, pentru că nu puteau să se potrivească strălucirea dumnezeirii cu întunericul păcatului. Pornind de la Lege și simbolurile Vechiului Testament, omenirea a întrezărit conturul evenimentelor viitoare și s-a pregătit pentru primirea tainei mântuirii în Hristos⁸. „*Când a venit plinirea vremii*”, Fiul lui Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a născut din femeie, S-a născut sub lege, ca să răscumpere pe cei de sub lege, pentru ca noi să dobândim înfierea⁹.

După ce stabilește, cu argumente de ordin scripturistic și patristic, că în persoana Mântuitorului au coexistat strâns unite, firea umană și cea divină¹⁰, Sfântul Vasile cel Mare afirmă că

⁴ Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, în „Migne - Patrologia Graeca” (în continuare PG), t. 29, col. 489 C și 344 AB. Dumnezeu poartă de grijă nu numai de om, ci și de toate creaturile Sale.

⁵ Faptul că omul nu era iremediabil pierdut stau mărturie viețile Patriarhilor, harisma profeției, darea Legii, toate acestea presupunând posibilitatea colaborării cu harul. Idem, *Despre Sfântul Duh*, XVI, 39, PG 32, col. 140 B.

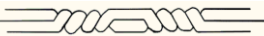
⁶ Idem, *Omilii la Psalmi*, PG 29, col. 437 B-441 C.

⁷ Idem, *Omilii la Nașterea lui Hristos*, II, PG 31, col. 1461 AB; Idem, *Omilii la Psalmi*, PG 29, col. 440 B.

⁸ Idem, *Despre Sfântul Duh*, XI, PG 32, col. 125 C-128 A.

⁹ Cf. Gal. 4, 4; Sfântul Vasile cel Mare, *Epistola 261, către locuitorii din Sozopole*, I, PG 32, col. 968 C-969 A; Idem, *Definiții pe larg, întrebările 2 și 3*, PG 31, col. 913 C.

¹⁰ Dacă firea umană a Domnului nu era cu adevărat aluatul lui Adam, ci trupul Său ar fi fost un corp ceresc, omul n-ar fi avut nici un folos din lucrarea sa

actul întrupării și jertfei Fiului lui Dumnezeu are două urmări: în primul rând eliberarea omului de sub stăpânirea diavolului, a păcatului și a morții și readucerea lui în comuniune cu Dumnezeu, iar în al doilea rând restabilirea în starea cea dintâi a firii umane bolnave¹¹.

Actul mântuirii nu se consumă doar pe cruce, ci se extinde în toată viața pământească a Fiului lui Dumnezeu¹². Crucea este doar momentul culminant al „jertfei Sale ispășitoare”, al împăcării omului cu Dumnezeu¹³. Ea reprezintă simbolul și momentul supremei iubiri ce încununează întreaga iconomie divină, din momentul căderii omului până în acela al readucerii lui în starea cea dintâi. Acum omenirea dezbracă chipul omului de lut și îmbracă chipul omului ceresc, iar firea umană este ridicată din abisul pierzaniei la dreapta dumnezeirii¹⁴. Omul este reșezat în starea primordială și i se redă posibilitatea împlinirii menirii sale. Acum puterea morții a fost nimicită și triumful vieții s-a arătat¹⁵.

mântuitoare. Idem, *Epistola 261, către locuitorii din Sozopole*, II, PG 32, col. 969 B; *Despre Sfântul Duh*, V, 12, PG 32, col. 85 C. Această părere o rezumă astfel Sfântul Grigorie de Nazianz în *Epistola 101*, PG 37, col. 181 C-184 A. Sfântul Vasile cel Mare combate pe arieni care negau divinitatea Logosului în *Omilia la Nașterea Domnului*, II, PG 31, col. 1461 AB, pe docheți care puneau la îndoială realitatea întrupării în *Contra lui Eunomie*, II, 15, PG 29, col. 601 A și *Epistola 261, către locuitorii din Sozopole*, III, PG 32, col. 972 AB, cât și pe apolinariști care știrbeau cu învățăturile lor integritatea firii umane a Mântuitorului, în *Epistola 263, către cei din Apus*, IV și *Epistola 265, către Evloghios, Alexandru și Adelfocration, episcopi egipteni surghiuniți*, II, PG 32, col. 980 BCD; 985 B-988 C.

¹¹ Idem, *Omilia la Psalmi*, PG 29, col. 232 B; *Despre Sfântul Duh*, XV, 35, PG 32, col. 128 C.

¹² Idem, *Epistola 203, către episcopii de pe țărmul mării*, I, PG 32, col. 737 A; *Omilia la Psalmi*, PG 29, col. 361 BC.

¹³ Sfântul Vasile cel Mare respinge atât teoria jertfei ca „satisfacție” dată lui Dumnezeu, în *Definiții pe larg, întrebările 2 și 3*, PG 31, col. 913 C, cât și „teoria drepturilor lui Satan”, în Idem, *Despre Sfântul Duh*, VIII, 18, PG 32, col. 100 AB și *Omilia la Psalmi*, PG 29, col. 296 BC.

¹⁴ Idem, *Omilia a XV-a, despre credință*, IV, PG 31, col. 685 B.

¹⁵ Idem, *Către cei ce ne insultă zicând că susținem că sunt trei Dumnezeu*, IV, PG 31, col. 1496 AB.

Mântuirea adusă de Iisus Hristos este în același timp opera întregii Sfinte Treimi. Se săvârșește după bunăvoința Tatălui, cu milostivirea Fiului¹⁶ și prin colaborarea Sfântului Duh¹⁷. Mântuirea este un dar făcut de Sfânta Treime tuturor oamenilor și toți oamenii sunt chemați să-l primească dar nimeni nu este forțat la aceasta¹⁸.

Sfântul Vasile cel Mare arată că prima condiție necesară pentru însușirea subiectivă a urmărilor Întrupării Fiului lui Dumnezeu este credința adică acceptarea fără rezerve a Revelației divine, drept adevărul mântuitor suprem¹⁹. Dat fiind că Revelația are un rol deosebit în procesul mântuirii, cuprinsul ei nu trebuie adăugit sau împuținat căci orice alterare, adăugire sau împuținare a lui exclude pe om de la mântuire²⁰. De aceea, credința care mântuiește nu poate fi alta decât credința Bisericii, ferită de erori de Duhul Sfânt²¹.

A doua condiție este Botezul prin care credinciosul participă la moartea și învierea lui Hristos. Unică fiind jertfa Mântuitorului, unic este și Botezul și unice sunt urmările lui²². În apa Botezului omul cel vechi moare și renaște un altul reînnoit, luminat, eliberat de stăpânirea diavolului și a morții, capabil să primească harul Duhului Sfânt dar și înfierea și îndumnezeirea²³. Botezul constituie momentul renașterii la o nouă viață²⁴, este pecetea nemuririi, poartă ce duce la împărăția lui Dumnezeu. Prin Botez, omul devine mădular al trupului tainic al lui Hristos, cetățean al cerului²⁵ și trăitor în intimitatea lui Dumnezeu²⁶.

¹⁶ Idem, *Despre Sfântul Duh*, VIII, 18, PG 32, col. 100 B.

¹⁷ *Ibidem*, XVI, 39, PG 32, col. 140 C-141 A.

¹⁸ Idem, *Omilia la Psalmi*, PG 29, col. 341 BC.

¹⁹ Idem, *Omilia a XV-a, despre credință*, I, PG 31, col. 677 D-680 A.

²⁰ *Ibidem*, col. 680 AB; *Despre Sfântul Duh*, VI, 28, PG 32, col. 117 B.

²¹ Idem, *Despre Sfântul Duh*, XI, 27, PG 32, col. 116 AB.

²² *Ibidem*, XVI, 35, PG 32, col. 129 BC.

²³ Idem, *Omilia a XIII-a, îndemnătoare la Sfântul Botez*, V, PG 31, col. 433 A.

²⁴ Idem, *Despre Sfântul Duh*, X, 26, PG 32, col. 113 B.

²⁵ Idem, *Epistola 292, către Paladiu*, PG 32, col. 1033 BC; *Omilia a XIII-a, îndemnătoare la Sfântul Botez*, IV, PG 31, col. 432 BC; *Ibidem*, VII, PG 31,

În sfârșit, a treia condiție este conformarea vieții cu învățătura lui Hristos. Această conformare are două aspecte: unul negativ, care constă în evitarea, a tot ceea ce împiedică comuniunea omului cu Dumnezeu²⁷ și altul pozitiv, care constă în încercarea omului de a îndeplini voia lui Dumnezeu, concretizată în poruncile Sale²⁸. Poruncile lui Dumnezeu sunt multe și diferite, însă ele se rezumă la marea poruncă a iubirii, sub cele două forme ale ei, a iubirii de Dumnezeu și de aproapele. Lipsa iubirii din suflet este la fel de păgubitoare ca și lipsa luminii pentru ochi²⁹.

Iubirea de Dumnezeu este de fapt răspunsul dat de om iubirii lui Dumnezeu, Care l-a iubit întâi³⁰, iar iubirea de aproapele este atitudinea cea mai nimerită față de iubirea lui Dumnezeu și, în ultimă instanță, față de Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu și de aproapele se întrepătrund și se cer reciproc; prin împlinirea primei porunci se realizează implicit a doua, iar prin împlinirea celei de a doua se împlinește, de fapt prima³¹. Nu poate fi vorba de desăvârșire spirituală decât în comuniune cu Hristos - Capul Trupului și cu semenii noștri - mădularele Lui. Starea obținută de om la Botez nu este definitivă, ci în curs de definitivare, de aceea prezintă un caracter dinamic de încordare și luptă continuă, fapt comparat de Sfântul Vasile cel Mare cu lupta din arenele sportive³², care ca orice luptă, nu este totdeauna încununată de succes. Deoarece există pericole și curse multe³³,

col. 440 A; *Definiții pe larg, întrebarea 8, 3*, PG 31, col. 940 BC.

²⁶ Idem, *Despre Sfântul Duh*, IX, 22, PG 32, col. 108 C-109 A.

²⁷ Idem, *Definiții pe larg, întrebarea 8, 3*, PG 31, col. 940 BC.

²⁸ Idem, *Despre credință*, IV, PG 31, col. 893 B; Idem, *Reguli monahale. Definiția 80*, PG 31, col. 860 C-864 B; A se vedea și Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre înțelesul numelui de creștin*, PG 46, col. 237 A-250 C.

²⁹ Idem, *Definiții pe larg, întrebarea 2*, PG 31, col. 908 B-916 C; *Omilii la Psalmi*, PG 29, col. 392 B.

³⁰ Faptul că Dumnezeu este cel ce iubește întâi, alcătuiește noutatea adusă de creștinism cf. Jean Daniélou, *Platonisme et théologie mystique. Doctrine spirituelle de Saint Grégoire de Nysse*, Paris, 1953, p. 200.

³¹ Sfântul Vasile cel Mare, *Definiții pe larg întrebarea 32*, PG 31, col. 917 BC.

³² Idem, *Omilii la Psalmi*, PG 29, col. 485 AB; 285 D-288 A; 328 C-329 A; *Despre Euharistie*, III, PG 31, col. 882 C, cf. col. 224 BC.

³³ Idem, *Epistola 42, către Hilon, ucenicul său*, II, P. G. 32, col. 349 CD.

urcușurile sunt însoțite deseori de căderi. Puterile dușmane vor căuta cu orice preț să taie drumul și să distrugă în om lucrarea lui Hristos și a Sfântului Duh³⁴. În ciuda acestui fapt trebuie să existe mereu dispoziția spre îndreptare și spre continuarea luptei³⁵. În nici o situație și nici un moment nu este admisă disperarea, pentru că oricât de multe și de mari vor fi păcatele omului, mila lui Dumnezeu și sângele lui Hristos le vor șterge³⁶.

Unirea definitivă și deplină cu Dumnezeu va avea loc în vremurile de pe urmă³⁷. Atunci cei aleși vor primi deplinătatea harului și a bunurilor, de care în viața prezentă s-au bucurat ca de o arvună sau pregustare³⁸, iar cei aleși vor deveni duhovnicești³⁹, ajungând la îndumnezeire⁴⁰. Ei vor participa la viața Sfintei Treimi și nu va mai exista posibilitatea unei noi căderi⁴¹.

Sfântul Grigorie de Nazianz și-a dat seama că Întruparea este lucrarea specifică Fiului. El expune iconomia Fiului în cuvinte de o mare expresivitate teologică. Iconomia divină este o nouă creație a lumii, mai exact readucerea ei în starea primordială. Aceasta însă nu se face prin împărtășirea de la distanță sau prin cuvânt a darului dumnezeiesc, ci prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Sfântul Grigorie observă în special consecințele Întrupării pentru mântuirea omului. Fiul lui Dumnezeu se face Fiu al omului, adică se face părtaș al firii create, luând trup și suflet omenesc. Mai întâi există o împărtășire a Cuvântului cu firea noastră adică Dumnezeu se face om asemenea nouă, dar

³⁴ Idem, *Omilia „Să nu ne atașăm de cele materiale”*, I, P. G. 31, col. 539 BC; 540 D-541 AD; *Omilii la Psalmi*, PG 29, col. 473 A-476 A.

³⁵ Idem, *Omilii la Psalmi*, PG 29, col. 332 ABC; *Definiții pe larg. Introducere 1*, PG 31, col. 892 A.

³⁶ Idem, *Definiții pe scurt, întrebarea 13*, PG 31, col. 1089 CD.

³⁷ Idem, *Omilii la Psalmi*, PG 29, col. 285 D-288 A; 328 C-329 A; 485 AB.

³⁸ *Ibidem*, col. 252 AB; *Omilia „Să nu ne atașăm de cele materiale”*, II, PG 31, col. 544 C-545 A.

³⁹ Idem, *Despre Sfântul Duh*, XVI, 40, PG 32, col. 141 AB.

⁴⁰ Idem, *Omilii la Psalmi*, PG 29, col. 328 C.

⁴¹ Idem, *Despre Sfântul Duh*, XV, 3, PG 32, col. 109 BC.

coborârea lui Dumnezeu la starea omului înseamnă posibilitatea urcării omului la starea lui Dumnezeu. Luând firea noastră Cuvântul a împărtășit omului Dumnezeirea Lui și, astfel omul se face asemenea lui Dumnezeu. Smerindu-se ca Dumnezeu, a înălțat la Sine, în trupul Său, întreaga umanitate la starea lui Dumnezeu. El s-a făcut Om pentru om⁴².

În persoana Cuvântului se reface comuniunea între Dumnezeu și om, între firea omenească și firea dumnezeiască. Prima îndumnezeiește, cealaltă se îndumnezeiește, una se smerește și dăruiește, cealaltă se împărtășește și se înalță⁴³. De aceea, Cuvântul ne face asemenea lui Dumnezeu, Cuvântul lui Dumnezeu, făcându-se părtaș la sărăcia firii noastre, ne-am împlinit și noi cu bogăția harului Său. În trupul Său, omul a fost rezidit și născut pentru o viață nouă. Prin Întrupare, omul cel vechi se înnoiește, îmbrăcându-se în Duhul lui Hristos. Nu este vorba despre o simplă restaurare morală a omului vechi, ci de o înnoire a stării spirituale proprie omului creat, căci Sfântul Grigorie zice că Dumnezeu a făcut pe om ca să primească în el pe Fiul⁴⁴. Suntem într-adevăr rechemăți și readuși la starea noastră de la început, dar mai mult decât atât suntem slăviți împreună cu El, fiindcă nu ne înălțăm la cer singuri, ci împreună cu Hristos, care poartă în ipostasul Său firea noastră. De aceea, spune Sfântul Grigorie de Nazianz că ceea ce este mai important în actul Întrupării este faptul că Hristos „plinește lumea de sus”⁴⁵ adică ridică la cer, împreună cu El, întreaga omenire.

Întruparea este o lucrare a milostivirii dumnezeiești și a

⁴² Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântarea 38.13*, PG 36, col. 330 D; *Epistola 102*, PG 36, col. 197 C.

⁴³ Comentând textul iohanic „Și Cuvântul trup s-a făcut” (In. 1, 14) Sfântul Grigorie de Nazianz precizează că Logosul întrupându-se nu și-a schimbat firea dumnezeiască, ci „a luat asupra-și ceea ce nu era, pentru ca să fie cuprins Cel necuprins, trăind împreună cu noi, prin mijlocirea cărnii, pusă ca o perdea între El și noi, deoarece nu era cu puțință firii, ca cei în naștere și în stricăciune să suporte ura Lui Dumnezeu”, cf. *Cuvântarea 38.13*, PG 36, col. 330 A.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Idem, *Cuvântarea 38.2*, PG 36, col. 313 B.

conlucrării divine. În actul Întrupării, Dumnezeu face un pogorământ, smerindu-se până la starea de rob, astfel că îndumnezeirea omului se zidește pe chenoza Fiului. Dumnezeu s-a înomenit pentru ca omul să se îndumnezeiască, iar omul devine Dumnezeu în măsura în care Dumnezeu s-a făcut om⁴⁶. Vom primi atât de mult din partea Lui, cât s-a împărtășit El prin Întrupare din neputința noastră. Deci, din punct de vedere obiectiv îndumnezeirea omului e proporțională cu chenoza Fiului. Astfel, expresia „Dumnezeu S-a făcut om pentru ca omul să se facă Dumnezeu”⁴⁷ s-a consolidat și mai puternic prin Sfântul Grigorie⁴⁸ și ea va deveni mărturisirea de credință cea mai de preț a Ortodoxiei. Întruparea lui Hristos este motivată de mântuirea oamenilor. Ca să rezidească omul stricat de păcat, El ia trup omenesc, născându-se din Fecioara Maria. Înomenirea lui Hristos înseamnă pătrunderea mai adâncă a Fiului lui Dumnezeu în umanitate. El a luat asupra Sa toate consecințele păcatului și a purtat blestemul neascultării primului om. A luat firea care avea nevoie de sfințenie și a primit ceea ce avea lipsă de mântuire. Prin jertfa Sa, Hristos își împropriază ofensa noastră, pătimind ca și noi și biruind ca un Dumnezeu. Astfel suntem mântuiți prin patimile Celui nepătimitor⁴⁹.

Jertfa oferită de Fiul nu este un preț cerut de Tatăl pentru răscumpărarea păcătoșilor, ci Tatăl însuși, în iconomia Lui, vrea să ne izbăvească și ne mijlocește mântuirea prin Fiul. Sfântul Grigorie de Nazianz spune că „trebuia ca prin trupul omenesc luat de Dumnezeu să se sfințească omul”⁵⁰, iar apoi tot Sfântul Grigorie adaugă că: „mântuirea o dobândim prin Cel care s-a

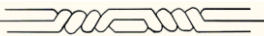
⁴⁶ Idem, *Cuvântarea 3.19*, PG 36, col. 9 A.

⁴⁷ Sfântul Irineu al Lyonului, *Contra ereziilor*, V, PG 7, col. 1120; Sfântul Atanasie cel Mare, *Discurs contra arienilor*, LIV, P. G. 25, col. 192 B; Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvânt Catehetic*, XXV, PG 45, col. 65 D.

⁴⁸ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Poeme dogmatice*, 10, 5-9, PG 37, col. 465.

⁴⁹ Idem, *Cuvântarea 38.15*, PG 36, col. 329 A.

⁵⁰ Idem, *Cuvântarea 45.22*, PG 36, col. 553 B.

*unit cu Dumnezeu*⁵¹. Astfel, comuniunea dintre cele două firi din persoana Mântuitorului stă la temelia mântuirii noastre, căci „*curăția de păcate a lui Hristos ne mântuie pe noi de patimile noastre cele păcătoase*”⁵². Sfântul Grigorie de Nazianz refuză să accepte că jertfa Mântuitorului ar fi un preț dat diavolului pentru răscumpărarea oamenilor din stăpânirea lui. Dacă diavolul ar primi pe Dumnezeu însuși ca preț de răscumpărare ar fi o ofensă adusă lui Dumnezeu. Nici chiar Tatălui nu I se oferă jertfa ca unuia care ar cere-o sau ar avea trebuință de ea. Totuși, El primește jertfa Fiului din iconomie. Ca să putem trăi din nou „*se cădea ca Dumnezeu să se întrupeze și să moară ca noi să putem trăi din nou*”⁵³. De aici, reiese că jertfa lui Hristos este desăvârșită nu numai din cauza dumnezeirii, ci și din cauza trupului pe care l-a luat și care a fost uns cu dumnezeirea și făcut una cu ea⁵⁴.

Procesul mântuirii noastre începe cu această sfințenie a ființei noastre în ipostasul Cuvântului și se desăvârșește prin aducerea ei în starea de jertfă de același Cuvânt. Îndumnezeirea noastră este rodul jertfei umanității în persoana Fiului iar posibilitatea îndumnezeirii noastre stă în faptul că Hristos rămâne în veci purtător al firii noastre, al unei firi sfințite prin jertfa Celui ce este sfânt din fire. La aceasta se adaugă și faptul că Iisus Hristos este Mijlocitorul în veci, între noi și Dumnezeu: „*Căci El face pe solul încă și acum ca un om, pentru mântuirea mea, fiindcă El este cu corpul pe care L-a luat, până când mă va face dumnezeu prin puterea firii omenești luate de El*”⁵⁵.

Cuvântul lui Dumnezeu și-a făcut al Său ceea ce era al nostru. În ipostasul Său a omorât legea păcatului dobândind mântuirea pentru întreg neamul omenesc, iar în actul smereniei și ascultării Mântuitorului trebuie să vedem însăși firea noastră în stare de smerenie și ascultare. Hristos lucrează ca stăpân pe cele ale robului, adică dumnezeiește pe cele omenești și săvârșește în

⁵¹ Idem, *Epistola 101*, PG 37, col. 108 C.

⁵² Idem, *Epistola 102*, PG 37, col. 196 C.

⁵³ Idem, *Cuvântarea 45.28*, PG 36, col. 561 C.

⁵⁴ *Ibidem*, col. 540 D și 541 A.

⁵⁵ Idem, *Cuvântarea 4.14*, PG 36, col. 11 C.

chip de rob pe cele ale stăpânului, adică omenește pe cele dumnezeiești. Îndumnezeirea noastră stă tocmai în smerenia Lui, în starea lui de rob: „*Ca chip de rob se coboară cu cei deopotrivă robi și cu robii își ia formă străină de El purtându-mă pe mine întreg în Sine și împreună cu cele ale mele, pentru ca să consume în El însuși păcatul*”⁵⁶.

Cu toată dispoziția spre Dumnezeu și cu toată nostalgia a ceea ce pierduse, revenirea prin propriile puteri la starea dintâi îi era imposibilă omului. Dat fiind că înstrăinarea de Dumnezeu a produs mutații în natura omului și dat fiind că prin liberă alegere și plăcere s-a introdus în ea răul⁵⁷, transformarea trebuia operată, conform Sfântului Grigorie de Nyssa, în însuși natura omului⁵⁸.

Pentru Sfântul Grigorie de Nyssa, această transformare însemna o schimbare în noi și o mutație în sensul mai binelui. Era o lucrare care trebuia începută din interiorul sau prin interiorul omului. „*Omul închis în întuneric cerea prezența luminii, cel închis căuta un răscumpărător, prizonierul un apărător, și sclavul ținut sub jugul robiei, un eliberator*”⁵⁹.

Restaurarea omului implică revenirea la frumusețea dintâi, ridicarea creaturii decăzute, chemarea la viață a ființei căzute în moarte, redirectionarea celui rătăcit și reînvierea naturii slăbite⁶⁰. Era un act de re-creație pe care nu-l putea înfăptui altcineva decât Cel care dăduse viața de la început. Pentru restaurarea naturii umane, acțiunea exterioară a lui Dumnezeu nu era suficientă, atâta vreme cât boala era prezentă chiar în interiorul naturii. „*Dacă partea bolnavă era pe pământ, și dacă puterea dumnezeiască, prin grija față de propria-i demnitate, nu s-ar fi unit cu această parte bolnavă, solicitudinea care ar fi atras puterea dumnezeiască la obiect neavând nimic cu noi, ne-ar fi*

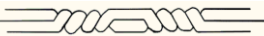
⁵⁶ Idem, *Cuvântarea 4.16*, PG 36, col. 12 C.

⁵⁷ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvânt Catehetic*, VIII, PG 45, col. 33 BC.

⁵⁸ Idem, *La titlurile Psalmilor*, IV, PG 44, col. 500 AB, cf. Idem, *Despre viața lui Moise sau despre desăvârșirea prin virtute*, PG 44, col. 328 A.

⁵⁹ Idem, *Marele Cuvânt Catehetic*, XV, PG 45, col. 48 B; *Contra lui Eunomie*, IV, PG 45, col. 636 D-637 A.

⁶⁰ *Ibidem*, cap. VIII, PG 45, col. 40 BC.

fost fără de folos”⁶¹.

Dacă păcatul a fost o rupere a comuniunii și o cădere din iubire ducând la o separare între Dumnezeu și om, restaurarea cerea mai întâi revenirea la comuniunea cu Dumnezeu, dat fiind că restaurarea este echivalentă cu o nouă creație. După cum Dumnezeu are inițiativa creării lumii, la fel restabilirea comuniunii cerea intervenția personală a lui Dumnezeu. „*Pentru că era imposibil ca natura noastră, îndepărtată de Dumnezeu să poată prin ea să se ridice din nou spre cele înalte și cerești, Cel care nu a cunoscut păcatul se face pentru noi păcat (II Cor. 5, 21) după cum spune Apostolul și ne eliberează de condamnare, asumând propria noastră condamnare, asumând vrăjmășia pe care am stârnit-o prin păcat între noi și Dumnezeu, și omorând în El păcatul făcându-se ca noi, a ridicat din nou la Dumnezeu, prin Sine natura noastră*”⁶².

Întruparea Cuvântului și nu a altei persoane din Sfânta Treime este strâns legată la Sfântul Grigorie de Nyssa, de ideea de creație. „*Pentru că vechea creație s-a deteriorat întorcându-se spre neant, a trebuit să aibă loc o nouă creație în Hristos, după cum spune Apostolul (Col. 3, 9, 10; II Cor. 5-17). Pentru că Unul este Creatorul naturii umane și la început și după aceea, luând țărână din pământ a creat omul; din nou luând țărână din Fecioară, El nu a creat pur și simplu omul, ci l-a creat în El însuși. Atunci El a creat, acum El s-a creat, atunci Cuvântul a făcut omul, acum Cuvântul S-a făcut Om pentru ca El să întoarcă omul spre Duh prin participarea la trupul și la sângele nostru. Așadar, primul-născut al acestei noi creații este Hristos și El însuși este Cel care a condus acest chip al nașterii, devenind pârgă și pentru cei care se nasc la viață și pentru cei care primesc viața prin moarte*”⁶³.

Sfântul Grigorie de Nyssa subliniază particularitatea noului act de creare a naturii umane. Este un act de creație în ipostasul Cuvântului. Cuvântul se face om spre a-l aduce pe om la Duh. Nu

⁶¹ *Ibidem*, XXVII, PG 45, col. 72 BC.

⁶² *Idem*, *Contra lui Eunomie*, XII, PG 45, col. 889 B.

⁶³ *Ibidem*, IV, PG 45, col. 637 AB.

va face aceasta din exterior ca un dar, ci făcându-se părtaș sângelui și trupului nostru. Logosul Întrupat, Hristos, este primul născut al noii creații, devenind El însuși fundament ultim al celor ce se nasc la viața a cărei pârgă este El.

Episcopul Nyssei consideră că întruparea Cuvântului, deși prevăzută, desigur, din veșnicie de Dumnezeu este cauzată de păcat. Dumnezeu nu a creat lumea pentru Întruparea Cuvântului, ci lumea căzută a avut nevoie de Întruparea Cuvântului, căci „... nu ar fi fost nevoie de a doua naștere, dacă nu am fi făcut-o pe prima inutilă prin neascultare”⁶⁴. În altă parte, el vorbește în același sens, spunând că actualmente „... noi avem o creație dublă: prin prima am fost creați, prin cea de-a doua am fost re-creați”⁶⁵. Aceasta nu înseamnă că dacă omul nu păcătuiă ar fi ajuns la desăvârșire în afara Cuvântului. El fusese creat prin Cuvânt și tocmai pentru aceasta creația și devenirea omului erau prevăzute și conținute în înțelepciunea lui Dumnezeu.

Restaurarea omului este dovada condescendenței lui Dumnezeu față de natura omenească slăbită⁶⁶ și a iconomiei lui Dumnezeu față de om⁶⁷, a căror motivație profundă se află în iubirea și bunătatea lui Dumnezeu. Bunătatea atotputernică a lui Dumnezeu nu este separată de înțelepciunea și de dreptatea dumnezeiască: „El nu ar fi putut veni să ne mântuiască [...] dacă un sentiment de bunătate nu ar fi determinat un asemenea sfat. Dar bunătatea acestui plan ar fi fost inutilă, dacă înțelepciunea nu ar fi făcut filantropia Lui [...] Înțelepciunea a trebuit așadar, să fie unită cu bunătatea în modul cel mai strâns [...] Și pentru ca înțelepciunea [...] este o virtute, cu condiția expresă să fie unită cu dreptatea [...], va fi bine să unim în rațiunea iconomiei cu

⁶⁴ *Ibidem*, col. 637 A.

⁶⁵ *Idem*, *Antireticul contra lui Apolinarie*, PG 45, col. 1127 AB.

⁶⁶ *Idem*, *Marele Cuvânt Catehetic*, XXIV, PG 45, col. 64 BC.

⁶⁷ cf. *La titlurile Psalmilor*, VIII, PG 44, col. 325 BC; *Marele Cuvânt Catehetic*, XX, PG 45, col. 57 AB; *Contra lui Eunomie*, XII, PG 45, col. 500 C. Dumnezeu este iubire. El face ceea ce vrea și vrea ceea ce face. Dumnezeu a trimis în lume pe Fiul printr-un act liber.

privire la om, aceste două atribute (care se presupun unul pe celălalt) adică înțelepciunea și dreptatea”⁶⁸.

Dat fiind că Întruparea Cuvântului are un sens precis - omul, Sfântul Grigorie vorbind de iconomia mântuirii utilizează fie cuvântul „condescendență”, fie pe cel de „filantropie”⁶⁹. El menționează că „Cel ce este inefabil, de negrăit și minunat, pentru ca să te facă din nou chip al lui Dumnezeu, S-a făcut El însuși chip al lui Dumnezeu cel nevăzut, prin filantropie pentru ca El să fie configurat după tine în forma însăși pe care a asumat-o și ca să te transforme prin El spre forma frumuseții arhetipului, ca tu să redevii ceea ce ai fost de la început”⁷⁰.

Întruparea este un act al atotputerniciei lui Dumnezeu, este actul unui Dumnezeu a cărui putere nu este limitată, într-o transcendență unde orice contact cu omenirea este absent. Pentru Sfântul Grigorie de Nyssa, Hristos nu a fost un om ceresc, ci având un trup, El a fost un Om ca toți ceilalți, un Om concret, care pentru noi s-a făcut toate, după iconomie, adică a acceptat să fie toate pentru om, în mod deliberat, liber și conștient.

Nu este așadar, o rușine că Dumnezeu a venit și S-a Întrupat concret, istoric în lume, pentru că El a venit în ceea ce era al Lui, nu în ceva străin⁷¹. El a venit în ceea ce-i aparținea pentru a-l restaura. Dat fiind faptul că păcatul a fost o cădere și din cunoaștere, Întruparea are un caracter revelator și didactic, iar restaurarea se va face prin cunoștință și în cunoștință de ceea ce reprezintă Hristos. Fiul lui Dumnezeu este „Viață, Lumină,

⁶⁸ Idem, *Marele Cuvânt Catehetic*, XX, PG 45, col. 57 BC.

⁶⁹ Filantropia este cauza prezenței lui Dumnezeu în omenire, cf. *Antireticul contra lui Apolinarie*, PG 45, col. 1180 B; *Contra lui Eunomie*, I, PG 45, col. 960-961. Walther Völker consideră pe drept cuvânt că noțiunea de „filantropie” atât la Sfântul Grigorie de Nyssa cât și la Sfântul Atanasie cel Mare are același sens pe care îl are în Noul Testament termenul de ἀγάπη. A se vedea Walther Völker, *Zur Gotteslehre Gregors von Nyssa*, în „Vigiliae Christianae”, 1955, nr. 9, pp. 121-122.

⁷⁰ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre desăvârșire, către monahul Olimpiu*, PG 46, col. 269 D. Logosul s-a întrupat ca să scoată moartea de acolo de unde intrase, cf. *Antireticul contra lui Apolinarie*, PG 45, col. 1165 B; *La titlurile Psalmilor*, VIII, PG 44, col. 541 A.

⁷¹ Idem, *La Înălțarea lui Hristos*, PG 46, col. 692 C.

Adevăr, Dumnezeu, Înțelepciune și toate acestea după natură căci a fost văzut pe pământ și a trăit cu oamenii pentru ca aceștia să nu mai cugete, cu privire la Cel ce este, după părerile lor, făcând dogme presupunerile lor, ci crezând că Dumnezeu s-a arătat cu adevărat în trup pentru ca noi să credem, de asemenea, Taina credinței, credință care ne-a fost dată prin Dumnezeu - Cuvântul chiar atunci când s-a arătat Apostolilor”⁷².

Prin Întrupare, așadar, Dumnezeu a voit să realizeze o schimbare în atitudinea omului față de El. Păcatul a fost o cădere din credința și din fidelitatea față de Dumnezeu. Revelația prin Întrupare vrea ca omul să-și întoarcă drumul, pentru ca el să regăsească adevărata modalitate de a deține viața, înțelepciunea și adevărul. Aceasta va fi posibil numai prin credința adevărată în Cel ce este toate acestea prin natura Lui. Fiul lui Dumnezeu a venit după Sfântul Grigorie de Nyssa, pentru a „face părtași la inima Lui, la înțelepciunea Lui pe cei care au fost creați sub cer și pentru a tămădui călcâiul lucrării omenești urmărit și otrăvit de șarpe”⁷³. „El a venit - spune Sfântul Grigorie - ca să vadă ce s-a făcut cel ce nu era, cum a stăpânit cel ce nu există și care este forța lui”⁷⁴.

Întruparea Cuvântului este o Revelație dar care depășește revelațiile făcute de Dumnezeu profeților, ea este o Teofanie, având profund caracter ontologic și terapeutic: Dumnezeu nu numai că se arată ci El pătrunde în natura noastră și în obiceiurile noastre pentru a schimba din interior această natură apăsată și stăpânită de rău. În același timp, El se găsește pe Sine pentru ca firea umană să pătrundă în El pe cât îi este posibil⁷⁵.

Întruparea este ceva extraordinar și cu neputință de conceput și totuși uimește prin evidența modului în care s-a produs: „... producându-se o zămislire fără unire trupească, o naștere fără stricăciune, o alăptare făcută de o Fecioară, glasuri

⁷² Idem, *Contra lui Eunomie*, II, PG 45, col. 465 CD-468 A.

⁷³ Idem, *Explicare corectă la cartea Ecclesiastului*, II, PG 44, col. 637 AB.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ Idem, *Contra lui Apolinarie, către Teofil al Alexandriei*, PG 45, col. 1273 A.

*venite din spații nevăzute adevărind de sus condiția minunată a nașterii, vindecarea de boli este lucrată de El printr-un singur cuvânt, iar prin mișcarea voinței (a lucrat) întoarcerea celor morți la viață, eliberarea celor legați și a inspirat groază demonilor*⁷⁶.

Întruparea și restaurarea depășesc orice putere de înțelegere omenească, arătându-se cum Dumnezeu s-a apropiat de om. Imposibilitate fizică și scandal pentru inteligența obișnuită evidența Întrupării nu este „stranie sau contradictorie pentru cei care gândesc realitatea cum se cuvine”⁷⁷. Sfântul Grigorie de Nyssa spune că: „Dumnezeu se naște din iubire, lucru imposibil pentru calculele și posibilitățile omenești naturale; este însă posibil, și deloc rușinos, pentru dumnezeirea care se naște în om și nu în păcat”⁷⁸.

În acest sens, Sfântul Grigorie de Nyssa ia poziție în fața a două curente de idei care contestau Întruparea: unul care nega posibilitatea Întrupării pentru motivul că natura divină curată nu putea să se întineze amestecându-se cu răutatea naturii omenești (docheții și gnosticii), iar altul considera Întruparea ca imposibilă pentru că orice naștere trebuie să urmeze calea obișnuită, adică prin legătura dintre cei doi parteneri (ateii). Intrarea ipostaziată a lui Dumnezeu în lume este conformă cu virtutea pentru că nu se cuvine lui Dumnezeu, în care nu există stricăciune „... să se facă om prin patimă și stricăciune”.

Pentru acest motiv, după Sfântul Grigorie de Nyssa, nici puterea de înțelegere, nici cea de judecată, nici cea a cunoașterii, nici vreo altă facultate a firii umane nu s-a opus rațiunii virtuții⁷⁹. Dacă virtutea este asemănarea cu Dumnezeu, scopul Întrupării Cuvântului este readucerea naturii umane la asemănarea cu Dumnezeu prin lipsa de păcat și de patimă. Dacă la oameni viața începe cu patima și se sfârșește în suferință, cu Hristos nu a fost așa: „Zămislirea Lui nu a început din patimă și nici moartea nu a

⁷⁶ Idem, *Marele Cuvânt Catehetic*, XXIII, PG 45, col. 61 BC.

⁷⁷ *Ibidem*, XXV, col. 65 CD.

⁷⁸ *Ibidem*, XV, col. 49 A și XVIII, col. 73 A.

⁷⁹ *Ibidem*, XV, col. 49 A.

*după suferință, nici zămislirii nu i-a premers plăcerea după cum nici morții nu i-au urmat stricăciunea*⁸⁰. Sfântul Grigorie de Nyssa încearcă să explice maniera în care a fost posibilă Întruparea, păstrând totdeauna conștiința că aceasta este o taină care s-a produs în toată curățenia și sfințenia ei, Cuvântul păstrând taina lui Dumnezeu și respectând demnitatea chipului lui Dumnezeu. Episcopul Nyssei pleacă mai întâi de la constatarea realității pentru a ajunge la dezvoltări de ordin doctrinar. „*Nașterea din Fecioară a arătat, pe de o parte că El are firea umană; pe de altă parte păstrarea fecioriei în naștere a scos în evidență că nașterea a fost mai presus de om; pe de o parte ceea ce s-a zămislit este om, pe de altă parte puterea în vederea zămislirii, nu a fost de la om, ci de la Sfântul Duh și din puterea Celui Prea Înalt. El este, deci, conform rațiunii celei adevărate și Om și Dumnezeu, după aspectul fizic El este Om, după ceea ce gândim despre El, este Dumnezeu*”⁸¹.

În iconomia sa, Dumnezeu a umbrat firea umană și, în momentul în care puterea Lui „*a atins pământul nostru, ia ființă firea umană a Cuvântului, care se dezvoltă împreună și unită cu dumnezeirea care a coborât*”⁸². Prin Duhul Sfânt, Dumnezeirea a luat forma în Sfânta Fecioară, iar partea omenească a fost unită intim cu ea. Prin urmare, Cel ce s-a născut din Fecioară a fost numit: „*... Fiul Celui Prea Înalt, având înrudirea apropiată cu Cel Prea Înalt datorită puterii dumnezeiești, iar înrudirea cu întreaga fire umană datorită naturii omenești asumate*”⁸³.

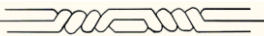
Într-un text de o deosebită frumusețe, Sfântul Grigorie de

⁸⁰ *Ibidem*, XIII, col. 45 A și XI, col. 44 A.

⁸¹ *Idem, Contra lui Apolinarie, către Teofil al Alexandriei*, PG 45, col. 1208 D-1209 A.

⁸² *Ibidem*, PG 45, col. 1157 A. Cuvântul S-a făcut om (In. 1, 14) și slava Lui locuiește în pământul nostru (Ps. 84, 10). Dumnezeu s-a arătat în trup pentru a ne învăța că Dumnezeu neschimbabil în natura Sa și nescricăcios, vine în natura noastră stricăcioasă și schimbătoare, pentru ca ea să fie mântuită de înclinarea spre rău prin și în Acela care însuși este neschimbat. Cf. *Ibidem*, PG 45, col. 1125 A-1128 A.

⁸³ *Ibidem*, PG 45, col. 1136 C.

Nyssa arată că Întruparea nu încalcă legile nașterii, ci în condiții cu totul deosebite ea are în vedere natura omenească, arătând că nașterea Fiului lui Dumnezeu din Fecioară poate fi deodată cu celelalte și în același timp alta. Natura Cuvântului se unește cu firea umană după cum sufletul se unește cu trupul.

Natura omenească se constituie prin unirea sufletului rațional și a materiei care va constitui trupul. Amândouă constituie un tot, ca un fel de principiu material, iar acesta prin puterea lui Dumnezeu devine om. Plecând de aici, Sfântul Grigorie va spune: *„După cum există în noi o putere care dă viață materiei, prin care este constituit omul, la fel puterea Celui Prea Înalt, după ce a pătruns în chip nematerial prin Duhul Sfânt în Trupul cel curat (al Fecioarei), asumând materia (omenească) din trupul neîntinat al Fecioarei, a primit ofranda trupului Fecioarei pentru Cel care urma să ia formă în El. Și astfel a luat ființă Omul cel nou, care este Omul cu adevărat nou, primul și singurul care a împrumutat un asemenea mod de ipostaziere, creat de Dumnezeu, nu după om. Firea divină a pătruns în mod egal toată compoziția firii omenești, în așa fel, încât nimic să nu fie străin împărtășirii de Dumnezeu, și ca ea să fie aproape și în mod egal în amândouă, anume în trup și în suflet”*⁸⁴.

Așadar, acest nou chip de naștere a făcut să vină în lume Omul cu adevărat nou. Sfântul Grigorie de Nyssa ne spune ce înseamnă aceasta, în cea de-a treia carte scrisă împotriva lui Eunomie: *„Dacă unic este veșmântul mântuitor, adică Hristos, nimeni nu va putea spune că Omul cel nou, cel creat de Dumnezeu va fi altul decât Hristos. Dar este clar că El este cu adevărat cel care este numit în mod propriu Om nou, care s-a arătat în viața oamenilor fără să treacă prin căile cunoscute și obișnuite ale naturii umane. Ci creația, schimbându-și felul obișnuit și căpătând un caracter oarecum propriu, numai în El a fost înnoită. Tocmai pentru aceasta, văzând paradoxul nașterii, Apostolul îl numește «Om nou și creat după Dumnezeu» (Efes. 4, 24) și, privind spre natura dumnezeiască ce s-a amestecat în crearea acestui Om nou, o numește Hristos, încât cele două voci,*

⁸⁴ Idem, *Antireticul contra lui Apolinarie*, PG 45, col. 1256 AB.

anume, a lui Hristos și a Omului nou creat după Dumnezeu, să fie a unuia și a aceluiași”⁸⁵.

Restaurarea începe din momentul pătrunderii Cuvântului în Fecioara Maria și în clipa asumării naturii umane prin puterea Duhului Sfânt. În Iisus Hristos creația se schimbă și se înnoiește, iar Cuvântul întrupat este și Omul cu adevărat nou, născut fără să treacă prin căile socotite normale. Cuvântul întrupat în procesul de re-creare a lumii se face mijlocitor între lumea păcatului și cea înnoită în și prin El. „Trecerea de la o lume la alta nu reprezintă o linie continuă, deși e vorba de o împlinire. Întruparea se realizează printr-un salt în afara desfășurării firești a vieții omenești și totuși în cuprinsul ei”⁸⁶.

În Omul nou cele două naturi sunt unite și își păstrează și una și cealaltă identitatea, manifestându-se într-unul și același ipostas. Cuvântul s-a amestecat cu noi și în pârga pe care a asumat-o din natura noastră, prin El ne conduce la Tatăl⁸⁷.

Nașterea Cuvântului din Sfânta Fecioară este o noutate în lume, dar El, ca ipostas, preexista acesteia. Se naște din Fecioară realmente, constituindu-și în ea și din ea firea Sa umană prin care urma să arate slava și eficacitatea coborârii Sale. „Acesta, fiind Dumnezeu, s-a născut El însuși din femeie; deci, Cel care era înaintea creației, nu a primit existență pentru că El nu s-a născut printr-un trup (δια σαρκος) ci pregătind intrarea puterii sale proprii prin Sfântul Duh, necerând nimic de la vreun principiu material, după cum se spune despre Înțelepciune că ea și-a făcut

⁸⁵ Idem, *Contra lui Eunomie*, III, PG 45, col. 584 BC.

⁸⁶ Ilie Moldovan, *Învățătura despre Sfântul Duh în Ortodoxie și preocupările ecumenice contemporane*, în „Mitropolia Ardealului”, anul XVIII, 1973, nr. 7-8 (iulie-august), p. 758.

⁸⁷ Sfântul Grigorie de Nyssa arată că din natura umană asumată și îndumnezeită de Fiul lui Dumnezeu tot neamul omenesc primește efectele operei răscumpărătoare a lui Dumnezeu. „Împăciuitorul oamenilor cu Dumnezeu luând pârga întregii naturi omenești ... trimite fraților săi semnele Sale, spunând: «Voi merge prin Mine Însumi pentru a vă da ca Tată pe Cel de care v-ați despărțit și vă dau pe Dumnezeu, adevăratul Dumnezeu, pe Cel de Care v-ați lepădat, pentru că prin pârga pe care am asumat-o Eu duc în Mine la Dumnezeu și Tatăl toată natura omenească»”, cf. *Contra lui Eunomie*, II, PG 45, col. 504 AB.

*ei însăși casă, făcându-se om din țărâna luată din Fecioară și prin care s-a unit cu natura omenească*⁸⁸.

Din acest text, vedem că Sfântul Grigorie de Nyssa nu consideră că Logosul întrupat a luat existență din Sfânta Fecioară. Nașterea Lui nu este pur și simplu o luare de trup, ci o înomenire care a avut loc în sânul Fecioarei. Nu este scoasă în evidență inițiativa Fecioarei, ci a Logosului și a Sfântului Duh. Cuvântul „*Duh*” ia natură omenească din Sfânta Fecioară și se înomeneste. Deși prezența Fecioarei a condiționat înomenirea Cuvântului, calitatea ei de Născătoare de Dumnezeu este dată de lucrarea lui Dumnezeu în ea, nu invers și nici în urma unor merite personale. Pentru acest motiv contribuția Sfintei Fecioare la împlinirea mântuirii oamenilor este mare. Totuși singurul mijlocitor rămâne Iisus Hristos.

Insistând asupra îndumnezeirii naturii umane în Cuvântul Întrupat, Părinții Capadocieni au scos în evidență caracterul vindecător al restaurării care înseamnă, de fapt, revenirea la starea de sănătate existențială, la starea naturală în care omul a fost creat. Ei subliniază că nu Fiul lui Dumnezeu (Dumnezeirea) a suferit, ci El și-a împrăștiat suferința naturii umane, fără a preciza însă în ce a constatat suferința reală și asumarea suferinței.

Puterea lucrării răscumpărătoare a lui Iisus Hristos se continuă în lume prin participarea tuturor oamenilor la firea umană, îndumnezeită, înviată și proslăvită de către Cuvântul lui Dumnezeu.

Integrarea fiecărui om în Trupul tainic al Mântuitorului este un dar al lui Dumnezeu, primit de fiecare dintre noi în deplină libertate. Luarea deciziei de a ne integra în Biserică – noua creație a lui Hristos – este un fel de naștere duhovnicească în care fiecare om este propriul său părinte. Aceasta pregătește renașterea în baia Botezului unde „*durerile nașterii sunt suportate de Duhul Sfânt*”⁸⁹. Prin viața sacramentală începută la Botez dobândim înfierea și suntem restabiliți în comuniunea cu Hristos.

⁸⁸ Idem, *Antireticul contra lui Apolinarie*, PG 45, col. 1141 C.

⁸⁹ Idem, *Contra lui Eunomie*, IV, PG 45, col. 636 C.

Concluzii

La începutul secolului al IV-lea, Biserica ieșea dintr-o lungă perioadă de persecuții și contestări, dar odată cu intrarea ei în legalitate, au apărut mari controverse în materie de credință, cu frământări și dispute izvorâte chiar din sânul ei. În aceste dispute doctrinare s-au lansat cele mai importante personalități ale vieții creștine și cele mai luminate minți ale epocii, între care la loc de frunte se situează Sfinții Părinți Capadocieni: Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz și Grigorie de Nyssa.

Pentru ei întruparea Cuvântului și a Fiului veșnic al lui Dumnezeu constituie culmea Descoperirii dumnezeiești și centrul întregii învățăături a Sfinților Părinți Capadocieni. Când Dumnezeu s-a făcut Om în Iisus Hristos, atunci s-a lămurit în modul cel mai deplin vocația omului de a deveni Dumnezeu după har.

Demnitatea supremă a omului nu constă în faptul că el este o sinteză a lumii sensibile (materiale) și spirituale, un microcosmos, ci în faptul că el este creat după chipul lui Dumnezeu Cel veșnic și, ca atare, are înscrisă în însăși vocația sa trăirea veșnică împreună cu Dumnezeu. De aceea, moartea este contrară omului.

Aprofundând tema îndumnezeirii omului și făcând dovada unei mai mari rigori filozofice decât la Sfinții Părinți anteriori lor, Sfinții Părinți Capadocieni prezintă această temă în contextul eclesial al secolului al IV-lea.

References:

1. Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt contra arienilor*, PG 26, col. 11-526.
2. Sfântul Irineu al Lyonului, *Contra ereziilor*, PG. 7, col. 437-1224.
3. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântări*, PG. 35-36.
4. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Epistole 1-244*, PG. 37, col. 21-388.
5. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Poeme dogmatice 1-38*, PG 37, col. 397-522.
6. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre viața lui Moise sau despre desăvârșirea prin virtute*, PG. 44, col. 297-430.
7. Sfântul Grigorie de Nyssa, *La titlurile Psalmilor*, PG 44, col. 431-608.

8. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Explicare corectă la cartea Ecclesiastului*, PG. 44, col. 625-754.
9. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvânt Catehetic*, PG. 45, col. 9-116.
10. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Contra lui Eunomie, I-12*, PG. 45, col. 243-1122.
11. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Antireticul cotre lui Apolinarie*, PG. 45, col. 1123-1270.
12. Sfântul Grigorie de Nyssa, *La înălțarea lui Hristos*, PG. 46, col. 689-694.
13. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, PG. 29, col. 209-494.
14. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii îndemnătoare la Sfântul Botez*, PG 31, col. 423-444.
15. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia „Să nu ne atașăm de cele materiale”*, PG 31, col. 539-564.
16. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii despre credință*, PG. 31, col. 675-692.
17. Sfântul Vasile cel Mare, *Regulile mari*, PG. 31, col. 889-1052.
18. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilie la Nașterea Domnului*, PG. 31, col. 1457-1476.
19. Sfântul Vasile cel Mare, *Către cei ce ne insultă zicând că că susținem că sunt trei Dumnezeui*, PG. 31, col. 1487-1496.
20. Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, PG. 32, col. 67-218.
21. Sfântul Vasile cel Mare, *Epistole*, PG. 32, col. 219-1112.
22. Daniélou, Jean, *Platonisme et théologie mystique. Doctrine spirituelle de Saint Grégoire de Nyse*, Paris, Aubier, 1953.
23. Meyendorff, John, *Teologia bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, traducere din limba engleză de Alexandru I. Stan, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996.
24. Mircea, Ioan, *Îndumnezeirea credinciosului. Mărturii biblice, patristice și cultice ortodoxe*, în „Ortodoxia”, anul XXXVIII, 1975, nr. 2 (aprilie-iunie), pp. 316-337.
25. Moldovan, Ilie, *Învățătura despre Sfântul Duh în Ortodoxie și preocupările ecumenice contemporane*, în „Mitropolia Ardealului”, anul XVIII, 1973, nr. 7-8 (iulie-august), pp. 662-859.
26. Völker, Walther, *Zur Gotteslehre Gregors von Nyssa*, în „Vigiliae Christianae”, 1955, nr. 9, pp. 5-22.